

Reguły fiskalne a dyscyplina finansów publicznych w UE i w Polsce

dr Marek Rozkrut

Jesienna Szkoła Leszka Balcerowicza
Warszawa, 26-28 listopada 2010 r.

Przedstawione tu poglądy i opinie odzwierciedlają wyłącznie stanowisko autora, a nie instytucji,
z którymi jest związany

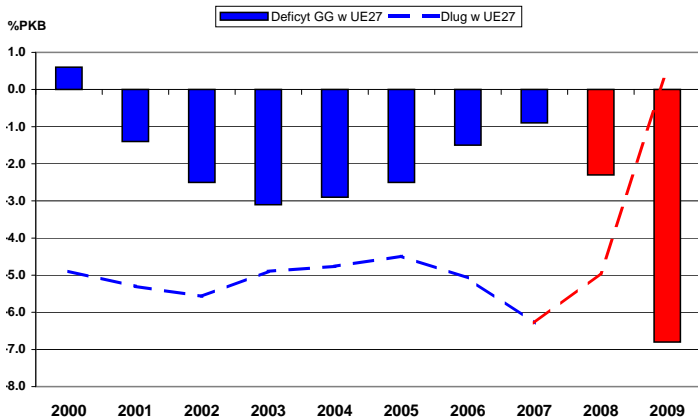
Plan prezentacji

- 1 Nierównowaga finansów publicznych w UE i w Polsce
- 2 Krajowe ramy fiskalne – reguły fiskalne
- 3 W poszukiwaniu nowej reguły
- 4 Wnioski

Plan prezentacji

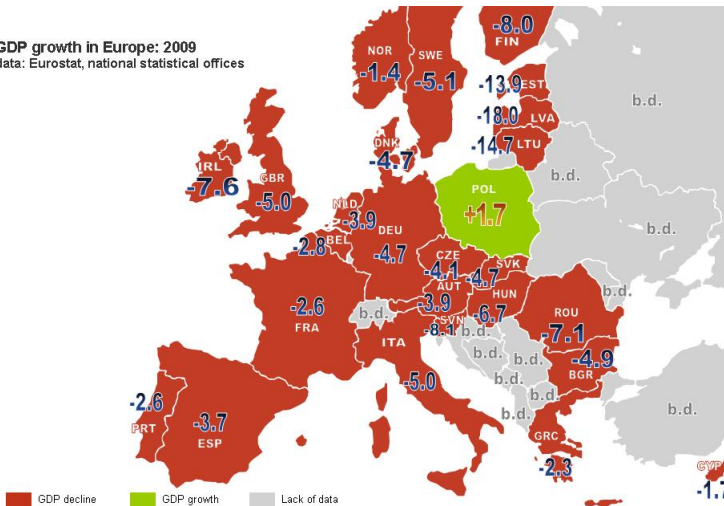
- 1 Nierównowaga finansów publicznych w UE i w Polsce
- 2 Krajowe ramy fiskalne – reguły fiskalne
- 3 W poszukiwaniu nowej reguły
- 4 Wnioski

Załamaniu gospodarczemu towarzyszyło silne pogorszenie stanu finansów publicznych w UE

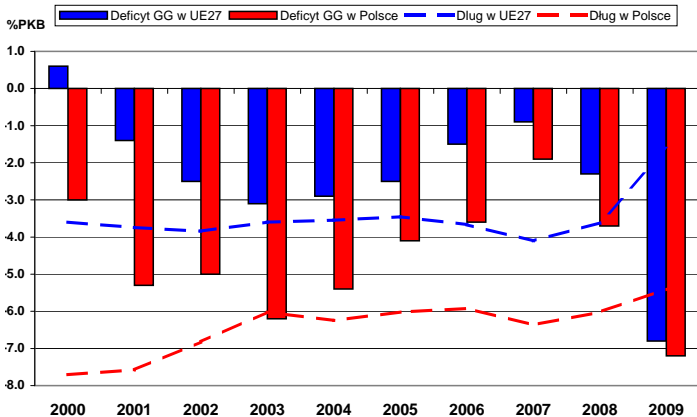

Polska, mimo (relatywnego) sukcesu gospodarczego ...

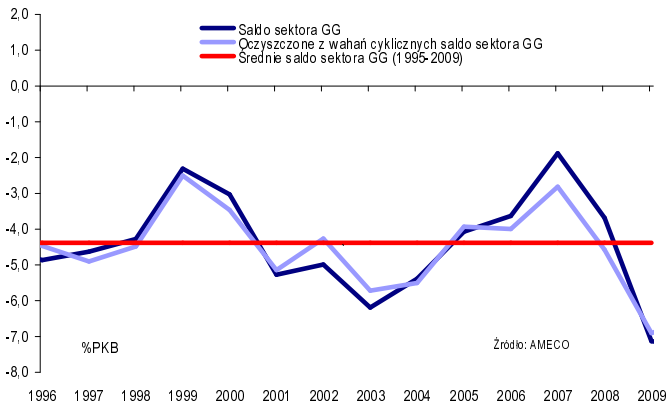
GDP growth in Europe: 2009
data: Eurostat, national statistical offices

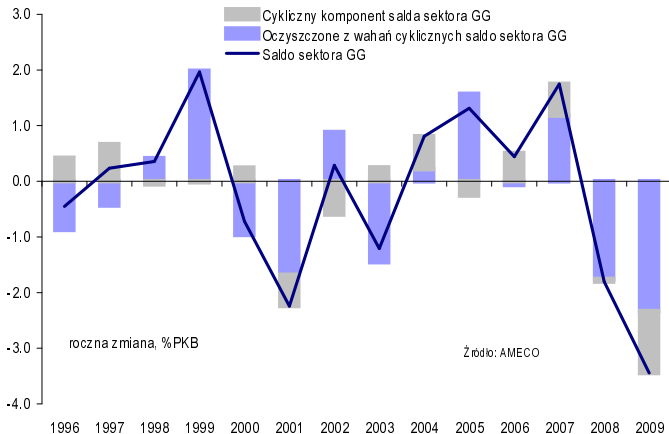
... również nie uniknęła znaczącego pogorszenia sytuacji finansów publicznych ...

... za które tylko częściowo odpowiadają czynniki cykliczne

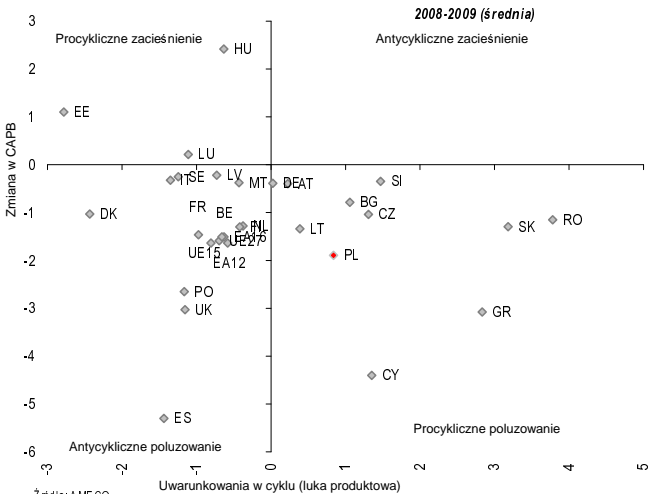

... za które tylko częściowo odpowiadają czynniki cykliczne

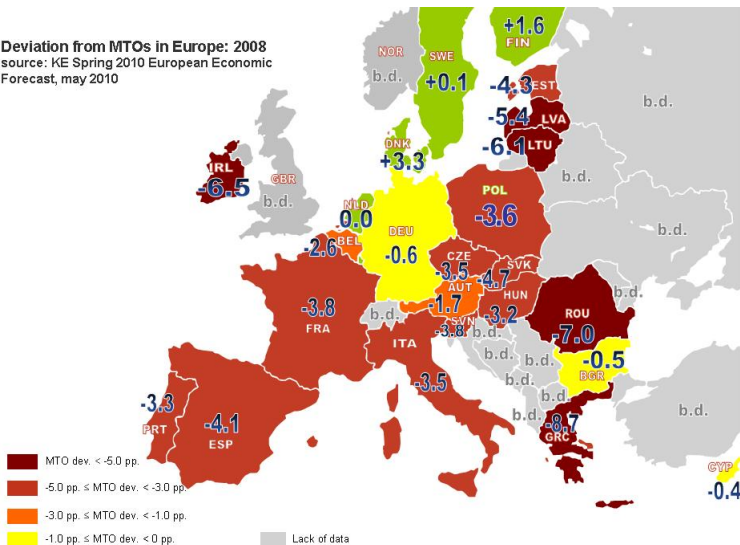

Ekspansywna polityka fiskalna w UE ...

... doprowadziła do pogorszenia strukturalnego salda SFP

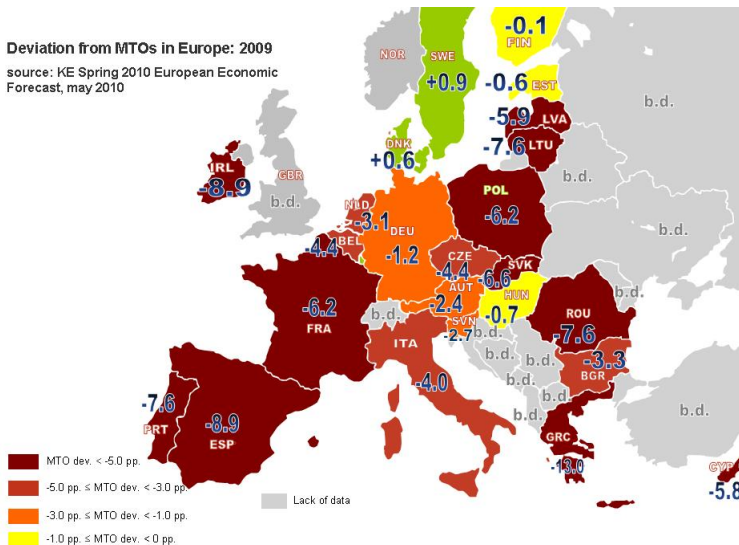
Deviation from MTOs in Europe: 2008
source: KE Spring 2010 European Economic
Forecast, may 2010

... które coraz bardziej się pogłębiało

Deviation from MTOs in Europe: 2009

source: KE Spring 2010 European Economic Forecast, may 2010

Średniookresowy cel budżetowy (MTO)

- MTO – element części prewencyjnej Paktu Stabilności i Wzrostu (PSW)
- *Dla przypomnienia*: PSW – oparte na regułach rozwiązanie instytucjonalne mające na celu uniknięcie nadmiernych deficytów i zapewnienie zdrowej sytuacji finansów publicznych w UGW:
  - część prewencyjna: m.in. ocena polityki fiskalnej w relacji do MTO
  - część korekcyjna: procedura nadmiernego deficytu (*excessive deficit procedure – EDP*)
    - Deficyt sektora $GG \leq 3\%PKB$
    - Dług sektora $GG \leq 60\%PKB$
    - sektor GG (*general government*) – sektor instytucji rządowych i samorządowych
  - brak procedury nadmiernego deficytu jednym z kryteriów przyjęcia euro

Średniookresowy cel budżetowy (MTO)

$$MTO = \max \left(MTO^{ILD}, MTO^{MB}, MTO^{Euro/ERMII} \right)$$

MTO^{ILD} – z uwzględnieniem kosztów starzenia się społeczeństwa i stabilizacją długu na poziomie 60% PKB

MTO^{MB} – poziom deficytu strukturalnego zapewniający minimalny margines przed przekroczeniem przez nominalny deficyt poziomu 3% PKB

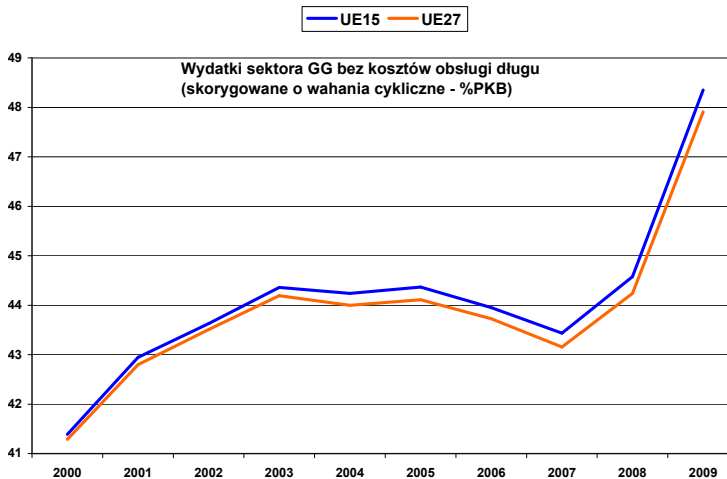
$MTO^{Euro/ERMII} \geq -1\% \text{ PKB}$ – wiążące dla członków strefy euro i ERM II

Dla Polski MTO przyjęto na poziomie $-1\% \text{ PKB}$

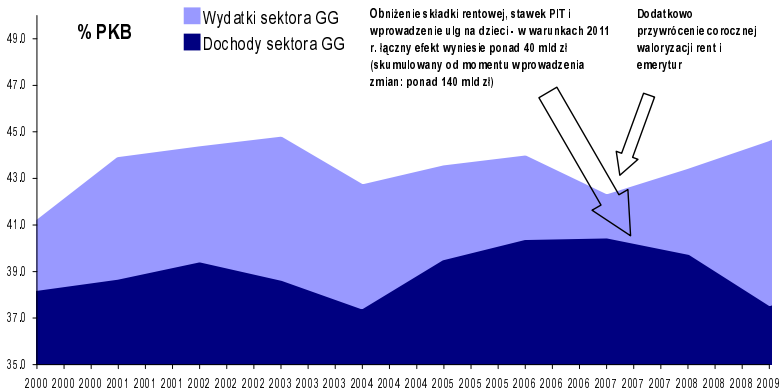
Procykliczność i skłonność do deficytu

- Problemem głównie ekspansywna polityka w „dobrych czasach“
  - w ciągu ostatnich kilkadziesiąt lat w krajach UE deficyty roły w okresie spowolnienia, ale nie były obniżane (w wystarczającym stopniu) w okresie ożywienia (IMF, 2007)
  - w fazie silnego ożywienia efekty działania automatycznych stabilizatorów „kompensowane“ (najczęściej) wzrostem wydatków lub obniżkami podatków (wprowadzaniem ulg)
- Ekspansywna polityka w „dobrych czasach“ ogranicza możliwości prowadzenia antycyklicznej polityki w warunkach spowolnienia

Wydatki/PKB w UE (w %)

„Szciodra“ polityka w „dobrych czasach“ nie była w Polsce rekompensowana ograniczaniem wydatków

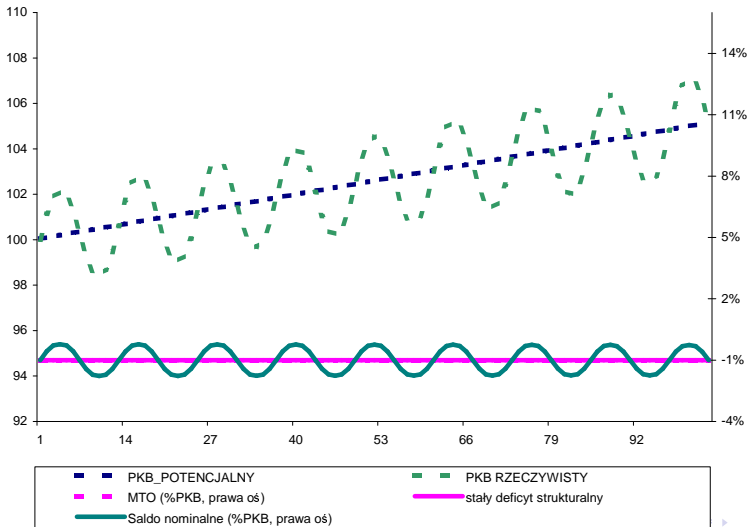

Przyczyny *deficit bias* i procykliczności

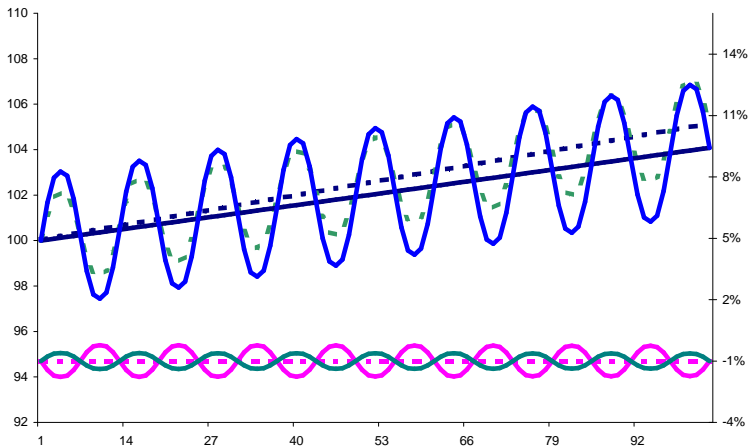
- „Iluzja fiskalna” – wyborcy nie rozumieją dostatecznie mechanizmu międzyokresowych ograniczeń budżetowych (Rogoff, 1990)
- Cykl polityczny (Nordhaus, 1975)
- Presja na wzrost wydatków w „dobrych czasach” (Alessina i Perotti, 1994) – „efekt żarłoczności” (Tarrell i Lane, 1999)
- Problem wspólnej puli zasobów (*common pool problem*, von Hagen, 2005) – grupy interesów konkurujące o środki publiczne, szczególnie w „dobrych czasach” (Debrun i Kumar, 2007)
- Procykliczny dostęp do finansowania zagranicznego (w krajach słabiej rozwiniętych) (IMF, 2007)

JAKIE SĄ SKUTKI PROCYKLICZNOŚCI?

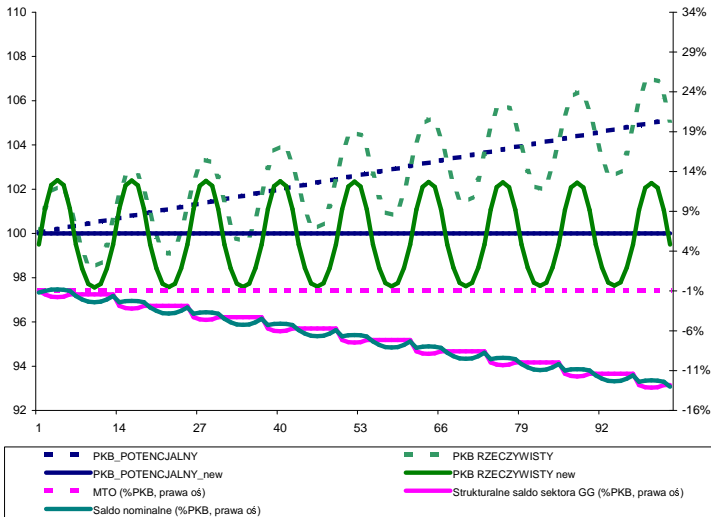
Stały deficyt strukturalny

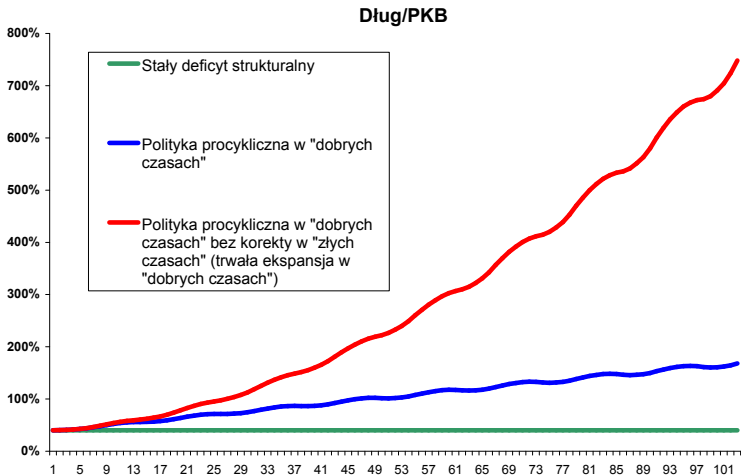
Polityka procykliczna

Trwała ekspansja w „dobrych czasach“

Polityka procykliczna a dług publiczny

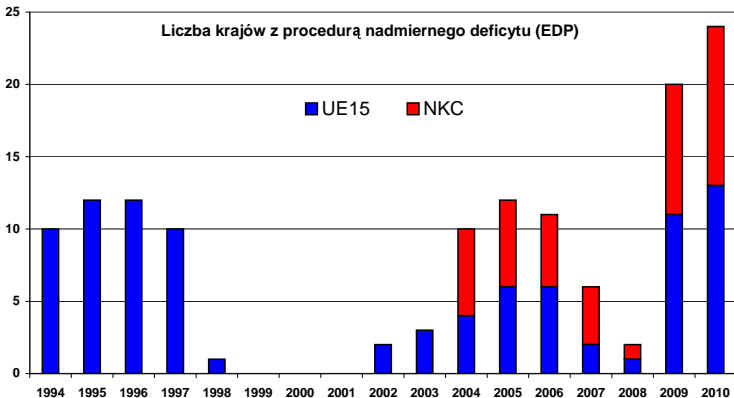
Skutki procykliczności

- Zwiększenie wahań produkcji
- Niekorzystny wpływ na inwestycje i wzrost gospodarczy
- Asymetryczna reakcja polityki fiskalnej prowadzi do wzrostu długu publicznego
- Gdyby polityka fiskalna była w latach 80. i 90. prowadzona w sposób symetryczny, deficyt byłby średnio o 30% mniejszy w krajach rozwiniętych i o 50% w grupie pozostałych krajów (IMF, 2007)

Potrzebne zmiany

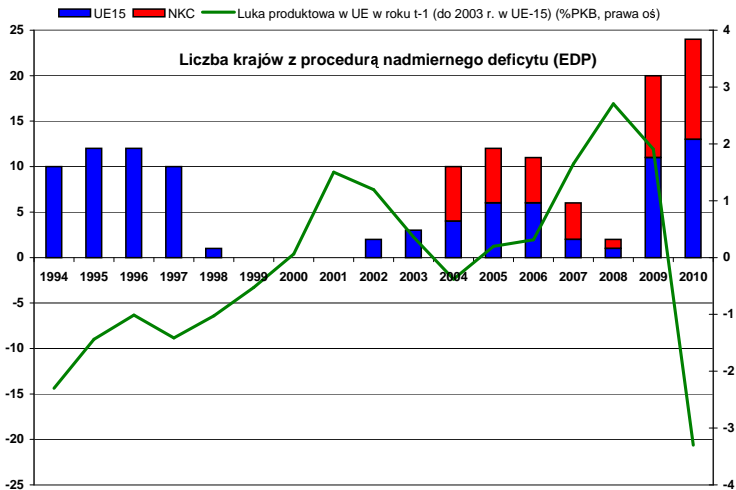
- Problemem nie jest dyskrecjonalność *per se*, ale bodźce kształtujące zachowanie decydentów
  - Konieczne reformy instytucjonalne korygujące bodźce decydentów
  - Rozwiązania zwiększające koszt odejścia od pożądanej polityki

Kryterium fiskalne dyscyplinujące przed przyjęciem euro

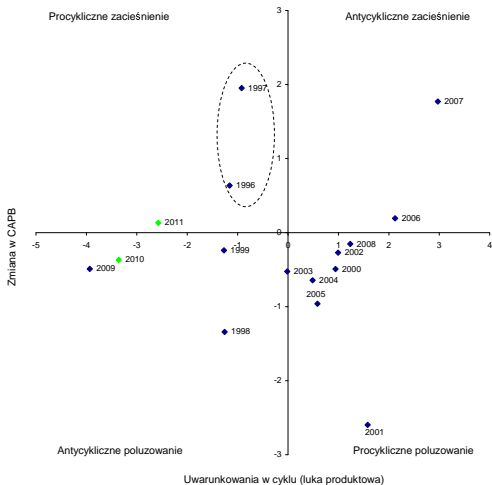

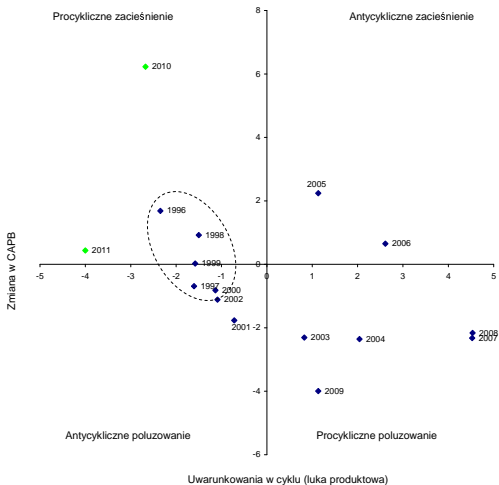
Nawet w „trudniejszych czasach“

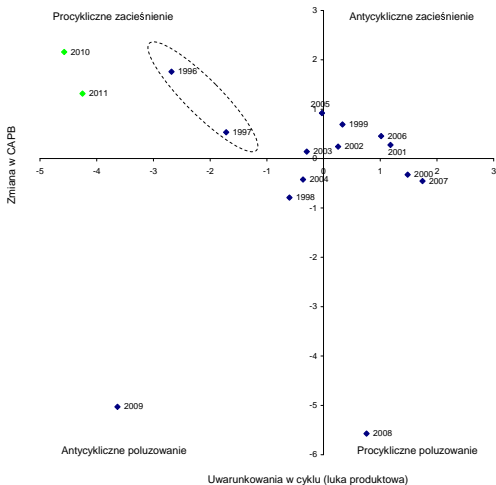
Włochy – kryteria przyjęcia euro dyscyplinujące ...

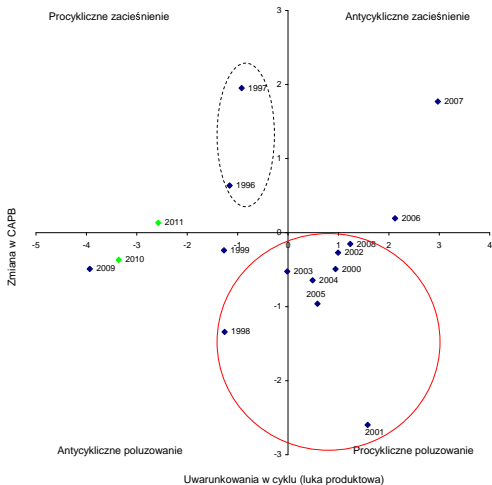
Grecja – kryteria przyjęcia euro (w miarę) dyscyplinujące ...

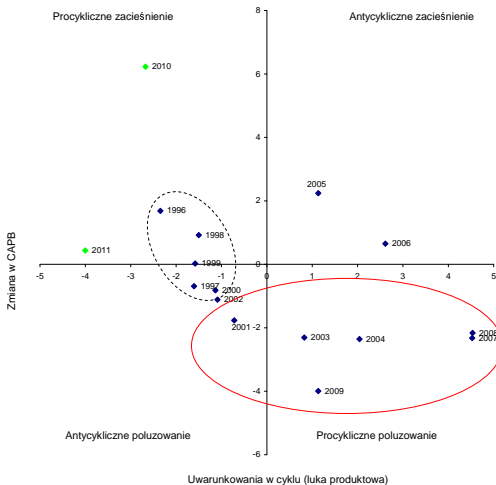
Hiszpania – kryteria przyjęcia euro dyscyplinujące ...

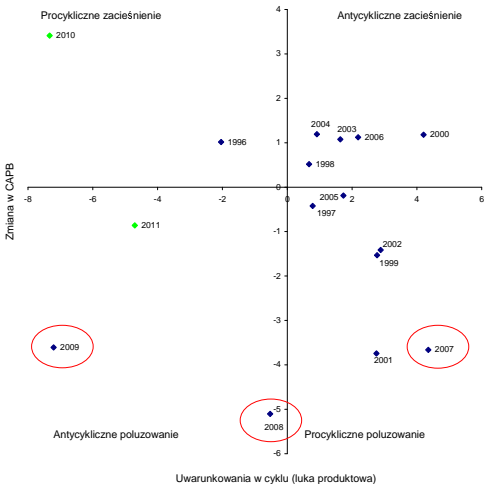
... ale tylko na krótką metę (Włochy)

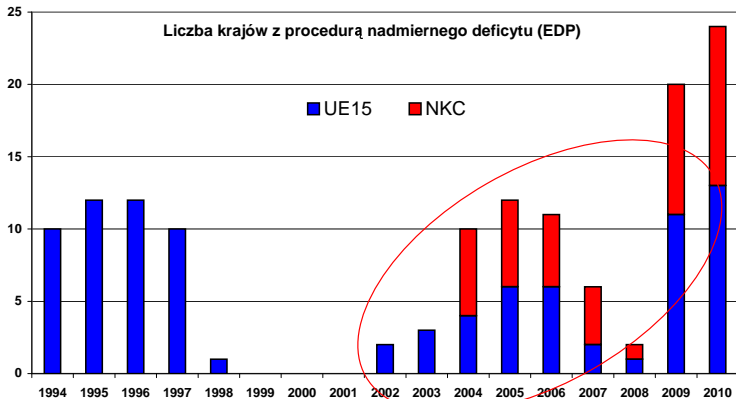
... ale tylko na krótką metę (Grecja)

... ale tylko na krótką metę (Irlandia)

Kryteria wiążące tylko na krótką metę

Zmiany w PSW i krajowych ramach fiskalnych

Wybrane propozycje Komisji Europejskiej:

- W części prewencyjnej Paktu
  - Uzupełnienie o definicję rozważnej polityki budżetowej (RPB):
gdy **nominalne tempo wzrostu wydatków nie przekracza lub jest mniejsze** (dla krajów, które nie osiągnęły MTO) **od nominalnego tempa wzrostu gospodarczego z okresu kilku lat**
  - Dodanie zapisu, że kraje z wysokim poziomem długu lub nadmiernymi nierównowagami makroekonomicznymi powinny poprawiać wynik strukturalny o więcej niż 0,5% PKB rocznie

Zmiany w PSW i krajowych ramach fiskalnych

- W części korekcyjnej Paktu:
  - Zdefiniowanie „zadowalającego tempa redukcji długu“ do poziomu 60% PKB
  - Dodanie do analizowanych czynników w ramach EDP kształtowania się długu w średnim okresie
  - Nałożenie na państwa obowiązku, by w ciągu 6 miesięcy od wydania rekomendacji Rady z art. 126.7 TfUE przedłożyły KE i Radzie Ecofin raport określający cele wydatkowe i planowane działania po stronie dochodowej
  - Rada w rekomendacjach precyzowałaby roczne cele budżetowe (spójne z minimalnym dostosowaniem strukturalnym), które powinien osiągać dany kraj
- **DOSTOSOWANIE KRAJOWYCH RAM FISKALNYCH !**

Plan prezentacji

- 1 Nierównowaga finansów publicznych w UE i w Polsce
- 2 Krajowe ramy fiskalne – reguły fiskalne
- 3 W poszukiwaniu nowej reguły
- 4 Wnioski

Krajowe Ramy Fiskalne (KRF)

- KRF – otoczenie instytucjonalne, w ramach którego prowadzona jest krajowa polityka fiskalna
- Otoczenie instytucjonalne: oparty na systemie zachęt/wskazań i ograniczeń, uporządkowany zbiór ustaleń, procedur i instytucji, które leżą u podstaw podejmowania decyzji (zarządzania) w obszarze finansów publicznych (Sperka, 2010)
  - reguły fiskalne
  - proces budżetowy
  - niezależne instytucje fiskalne
  - średniookresowe ramy budżetowe

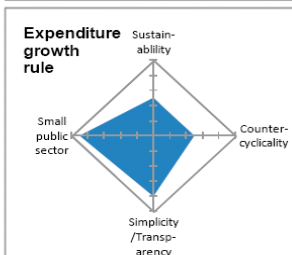
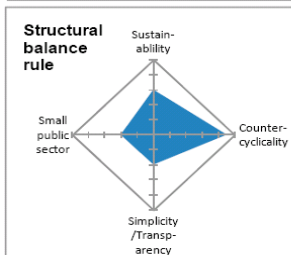
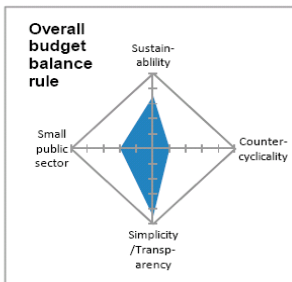
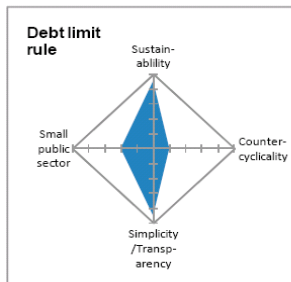
Reguły fiskalne

- (Numeryczna) reguła fiskalna – trwałe ograniczenie nałożone na politykę fiskalną poprzez wprowadzenie limitu dla określonego agregatu fiskalnego (Kopits i Symansky, 1998)
  - reguły salda budżetu (saldo ogólne, strukturalne, w cyklu, ...)
  - reguły wydatkowe
  - reguły dochodowe
    - w okresie boomu często obniżanie podatków lub wprowadzanie ulg (UE 1999-2001); także w Polsce (obniżenie „klina“)
  - limity długu

Reguły fiskalne – zalety

- Pomagają ograniczyć skłonność do deficytu i problem procykliczności (np. reguła salda strukturalnego)
- Sygnał rynkowy zwiększający wiarygodność polityki makroekonomicznej
- Mogą przyczynić się do obniżenia kosztu kapitału oraz zmienności produkcji
- Różne zalety w zależności od przyjętej reguły

Wady i zalety różnych reguł fiskalnych (IMF, 2010)

Wady i zalety różnych reguł fiskalnych

Type of fiscal rule	Objectives		
	Debt sustainability	Economic stabilization	Government size
Overall balance	++	-	0
Primary balance	+	-	0
Cyclically adjusted balance	++	++	0
Balanced budget over the cycle	++	+++	0
Public debt-to-GDP ratio	+++	-	-
Expenditure	+	++	++
Revenue			
Revenue ceilings	-	-	++
Revenue floors	+	+	-
Limits on revenue windfalls	+	++	++

1/ Positive signs (+) indicate stronger property, negative signs (-) indicate weaker property, zeros (0) indicate neutral property with regard to objective.

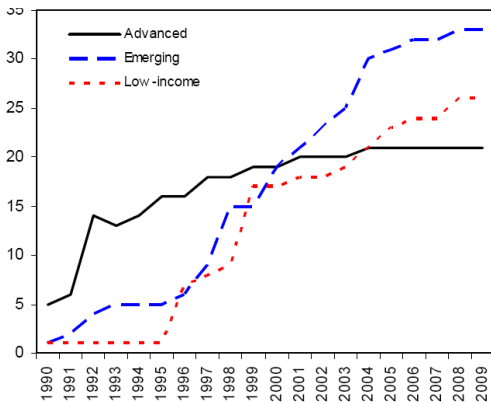
Źródło: IMF (2009)

Reguły fiskalne – wady

- Ograniczenie elastyczności polityki fiskalnej
  - A może to zaleta? („Ulisses i syreny“)
- Ryzyko obniżenia wydatków kosztem wydatków inwestycyjnych
- Ryzyko obejścia reguły poprzez:
  - kreatywną księgowość
  - „wypychanie“ wydatków do wydatków kapitałowych (w przypadku „złotej reguły“)
  - tworzenie jednostek pozabudżetowych, etc.
- Mogą osłabić wiarygodność, jeśli okażą się zbyt ambitne

Zalety przeważają – rosnąca popularność reguł fiskalnych

Sources: IMF fiscal rules database; and staff calculations.

Źródło: IMF (2009)

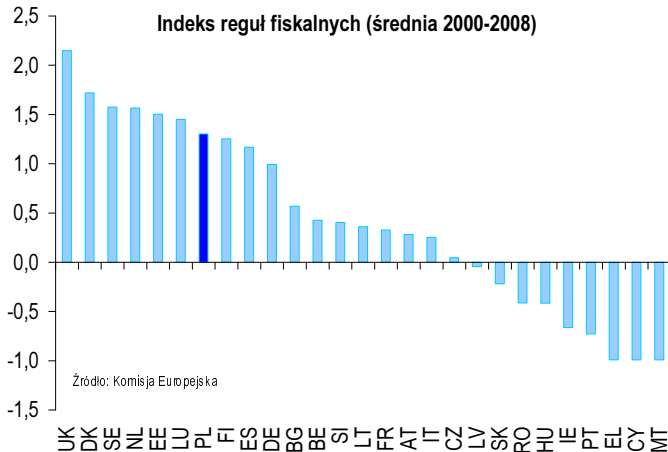
Reguły fiskalne w praktyce

- Krajowe reguły fiskalne sprzyjają poprawie sytuacji finansów publicznych, w szczególności w przypadku silnego umocowania prawnego i mechanizmów wymuszających stosowanie się do reguły
- Reguły fiskalne mogą pełnić rolę wspierającą konsolidację
  - Wprowadzone w celu odwrócenia tendencji pogarszającej się sytuacji finansów publicznych (Finlandia i Szwecja po kryzysie na początku lat 90.)
  - Jednym z czynników, który przyczynił się do skutecznej konsolidacji fiskalnej w krajach OECD, charakteryzujących się głęboką nierównowagą finansów publicznych
- Reguły fiskalne wspierają, ale nie inicjują procesu konsolidacji fiskalnej

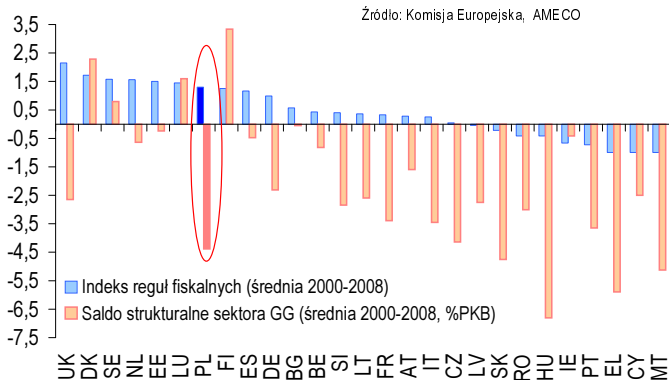
Obowiązujące w Polsce reguły

- Progi dla relacji długu do PKB w Konstytucji i UFP
  - 50%, 55%, 60% PKB
  - ale brak wskazówek dla sposobu prowadzenia polityki w „dobrych czasach” – ryzyko procykliczności
- Reguły nakładające ograniczenia na politykę finansową jednostek samorządu terytorialnego (JST)
- Regulacje PSW:
  - $Deficyt\ GG / PKB \leq 3\%$
  - $Dług / PKB \leq 60\%$
  - Zwiększona rola MTO

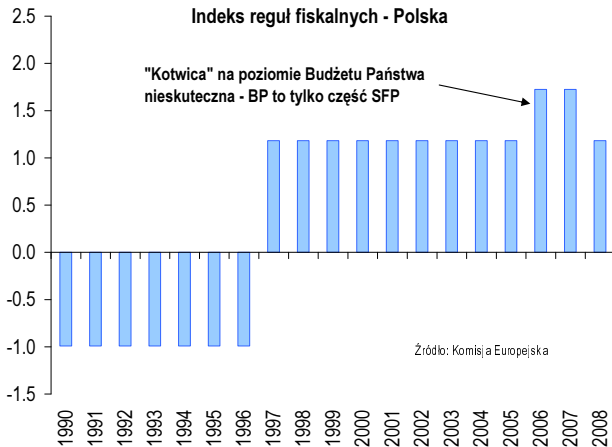
Ramy fiskalne w Polsce oceniane relatywnie wysoko ...

... ale niewystarczające do zapewnienia dyscypliny fiskalnej

Reguły fiskalne w teorii i praktyce – diabeł tkwi w szczegółach

Plan prezentacji

- 1 Nierównowaga finansów publicznych w UE i w Polsce
- 2 Krajowe ramy fiskalne – reguły fiskalne
- 3 W poszukiwaniu nowej reguły
- 4 Wnioski

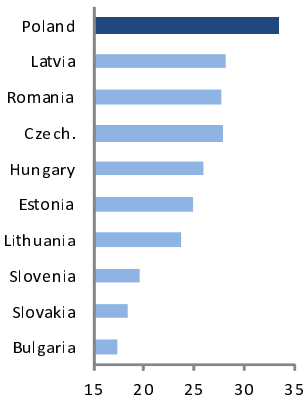

Podstawowe charakterystyki SFP w Polsce

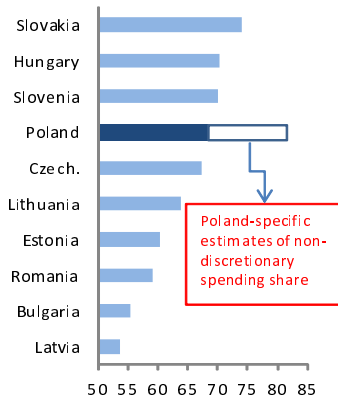
- Relatywnie duży sektor publiczny w Polsce
  - w porównaniu do krajów o zbliżonym poziomie rozwoju
- Duży udział wydatków publicznych poza efektywną kontrolą MF
  - Silnie zdecentralizowane finanse publiczne – znacząca niezależność samorządów terytorialnych
- Duży udział wydatków zdeterminowanych prawnie („sztywnych“)
- Proces budżetowy w znacznej mierze oparty na podejściu *bottom-up*
- Statystyka finansów publicznych
  - Różnice między metodologią krajową a ESA'95 (np. KFD, OFE, środki z UE)

Podstawowe charakterystyki SFP w Polsce (IMF, 2010)

Share of local government spending
in percent of GG spending

Share of rigid spending
in percent of GG spending

Ramy fiskalne w Polsce – nowe działania

- Nowe reguły fiskalne
  - Dyscyplinująca reguła wydatkowa (tymczasowa reguła „CPI+1“)
    - Ogranicza realny wzrost (choć tylko niektórych) tzw. wydatków elastycznych do maksymalnie 1%
    - Obowiązywałaby w trakcie EDP
  - Nowe mechanizmy dyscyplinujące

Nowe rozwiązania powinny sprzyjać stworzeniu warunków dla skutecznego wprowadzenia ...

- ... „Docelowej”, stabilizującej reguły fiskalnej

Pożądanee cechy (docelowej) reguły fiskalnej

- Zapewnienie stabilności finansów publicznych
- Zapewnienie odpowiedniej elastyczności umożliwiającej efektywne reakcje na występujące w gospodarce wstrząsy
- Możliwość wprowadzenia mechanizmu ograniczania wielkości SFP
- Prosta konstrukcja, przejrzystość, łatwość implementacji i monitorowania
- Spójna z (dodatkowymi?) wymogami UE

„Projektowanie“ reguły fiskalnej

- Postać analityczna i wybór realizowanego celu
- Moment wprowadzenia reguły
- Zakres obowiązywania reguły
- Wiarygodność reguły:
  - Umocowanie prawne
- Mechanizmy stosowania reguły i sankcje
- Klauzule wyjścia

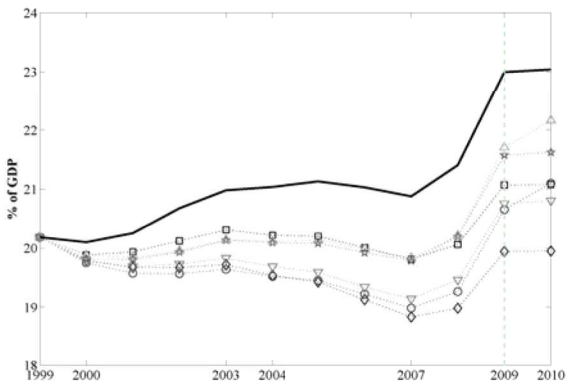
Reguły fiskalne – szeroki wybór

- Reguła salda strukturalnego: $b_t = b^* + a_1 y_t$
- Inny wariant reguły salda strukturalnego:
 $b_t = b^* + a_2(g_t - g^*) + c(b_{t-1} - b^*)$
- Zmodyfikowana „reguła szwajcarska“:
 $e_t = r_t / (1 + y_t) - b^* + \eta_t$
- Reguła wydatkowa: $e_t = (1 + \beta)e_{t-1} + \eta_t$

b_t - saldo sektora GG (% PKB); b^* - pożądane saldo strukturalne (% PKB); y_t - luka popytowa; r_t - realne dochody; a_1 - semi-elastyczność b w odniesieniu do y_t ; η_t - czynnik korygujący; e_t - limit wydatków (w ujęciu realnym); g_t i g^* - bieżący i długoterminowy wzrost PKB; c - tempo dostosowania salda do celu; β - długoterminowy wzrost wydatków; a_2 - semi-elastyczność b w odniesieniu do różnicy między g_t i g^*

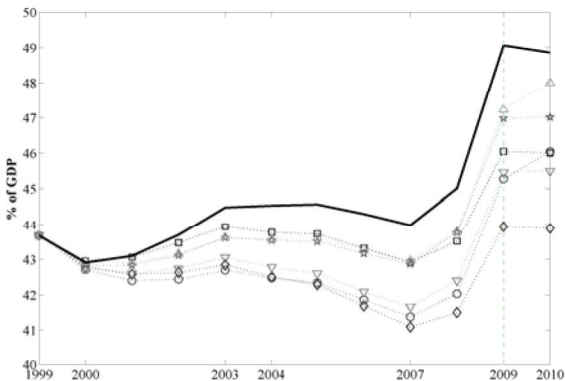
Gdyby stosowano regułę wydatkową ...

- to spożycie publiczne byłoby znacznie niższe (12 „starych“ krajów strefy euro; Hauptmeier i in., 2010)

Gdyby stosowano regułę wydatkową ...

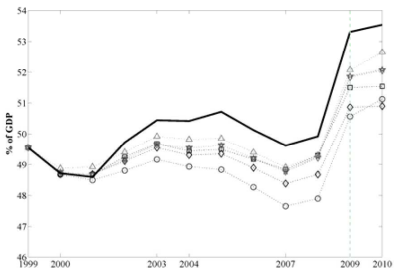
- to wydatki byłyby znacznie mniejsze (wydatki bez kosztów obsługi długu / PKB; 12 „starych” krajów strefy euro bez Niemiec) (Hauptmeier i in., 2010)

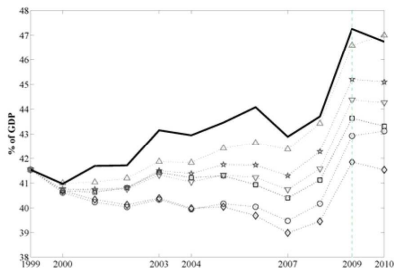

Dzięki regule wydatki byłyby znacznie niższe ...

France

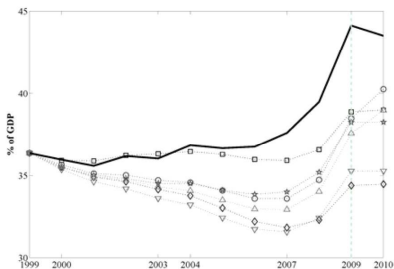

Italy

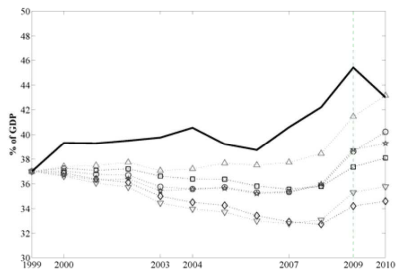

Dzięki regule wydatki byłyby znacznie niższe ...

Spain

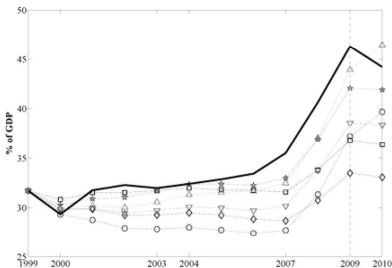

Greece

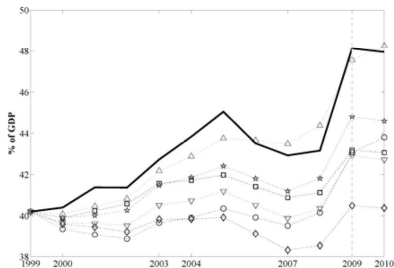

Dzięki regule wydatki byłyby znacznie niższe ...

Ireland

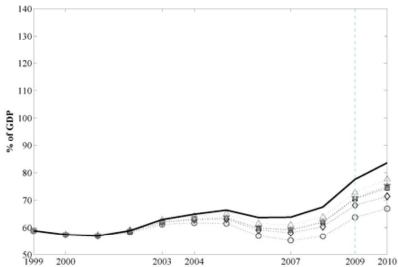

Portugal

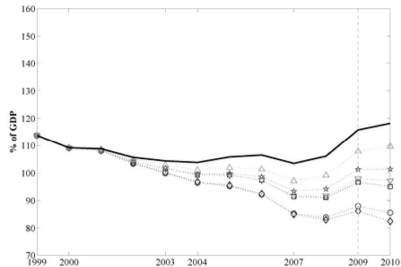

Znacznie niższy byłby także dług publiczny ...

France

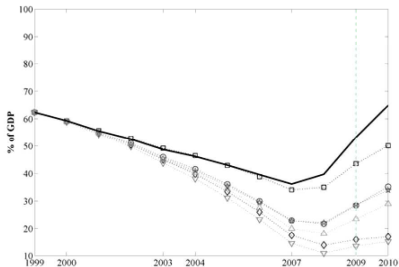

Italy

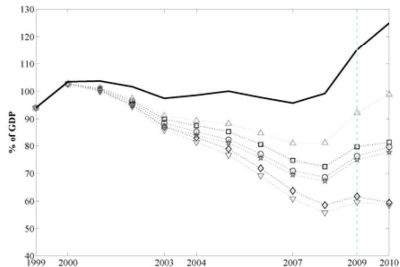

Znacznie niższy byłby także dług publiczny ...

Spain

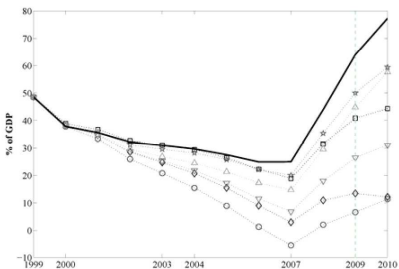

Greece

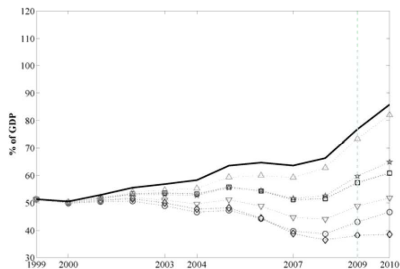

Znacznie niższy byłby także dług publiczny

Ireland

Portugal

Korzyści z zastosowania reguły wydatkowej w UE (1)

- Przy zastosowaniu od 1999 r. reguły wydatkowej, poziom wydatków w relacji do PKB były w niektórych krajach strefy euro nawet o 10 pkt. proc. niższy
- Nierównowagi wynikające z nadmiernego wzrostu wydatków w większości wynikiem nieodpowiedzialnej polityki fiskalnej w okresie sprzed kryzysu
- Wzrost wydatków pod istotnym wpływem cyklu politycznego

Korzyści z zastosowania reguły wydatkowej w UE (2)

- Zdrowe KRF ograniczają procykliczność polityki fiskalnej
- Wysoki poziom długu i EDP nie oddziaływały dyscyplinująco na politykę wydatkową krajów strefy euro!
- Gdyby w Polsce od 2001 r. nominalne wydatki (bez środków z UE) rosły zgodnie ze średnim wzrostem nominalnego PKB (w latach 2001-2009), w 2009 r. wydatki sektora GG byłyby mniejsze o ok. 52 mld zł

Moment wprowadzenia reguły (1)

- Wzrost wydatków w tempie zgodnym z długookresowym tempem wzrostu PKB powinien sprzyjać stabilizacji bieżącego poziomu salda strukturalnego
  - Ale w Polsce deficyt strukturalny sektora instytucji rządowych i samorządowych jest obecnie zdecydowanie za wysoki! W 2009 r. deficyt strukturalny wyniósł 7,2% PKB!
  - Czy zatem regułę należy wprowadzić już „teraz“?

Moment wprowadzenia reguły (2)

- Reguły fiskalne zazwyczaj przyjmowane w celu „zakotwiczenia” korzyści z przeprowadzonej konsolidacji fiskalnej
  - Konsolidacja fiskalna powinna przynajmniej zostać rozpoczęta – zwiększa wiarygodność ustanowionej reguły (Meksyk, Hiszpania)
  - Zbyt wczesne wprowadzenie reguły może doprowadzić do jej porzucenia i podważenia wiarygodności (Argentyna w 1999 r.)
- Jeśli wymagana jest znacząca konsolidacja, powinna być ona przeprowadzona przed wprowadzeniem reguły fiskalnej
  - Na jakim poziomie należy stabilizować deficyt strukturalny sektora GG w Polsce?

Stabilizacja salda strukturalnego na poziomie MTO ...

- Zapewnia, że obowiązujące ograniczenia instytucjonalne będą spełnione
- Dopuszcza swobodne działanie automatycznych stabilizatorów
- Uwzględnia obecną (poziom długu) i przyszłą (kwestie demograficzne, długookresowy wzrost) sytuację makroekonomiczną
- Oznacza realizację celu obliczanego przez niezależną instytucję (Komisję Europejską), co wzmacnia jego wiarygodność

... może budzić jednak pewne wątpliwości

- Według obliczeń KE, przyjmując długookresowy wzrost nominalnego PKB przeciętnie na poziomie 4% rocznie, stabilizacja deficytu w Polsce na poziomie MTO (1% PKB) prowadziłyby do ukształtowania się relacji długu publicznego do PKB na poziomie 25%
- Przyjmując założenia MFW, relacja ta mogłaby wynieść 17% PKB
- Czy sposób wyznaczania MTO powinien ulec zmianie?

Zakres obowiązywania reguły

- Podmioty:
  - Możliwie najszerszy zakres sektora ***general government*** (GG)
    - Wtedy ograniczone (brak) możliwości „przerzucania“ środków między podsektorami
  - Oddzielne reguły dla podsektora samorządowego?
- Transakcje:
  - Potrzeby inwestycyjne vs. wady „złotej reguły“
  - Środki z funduszy unijnych: neutralne dla deficytu (wg ESA'95) i stabilności finansów w długim okresie; wyjątek: współfinansowanie

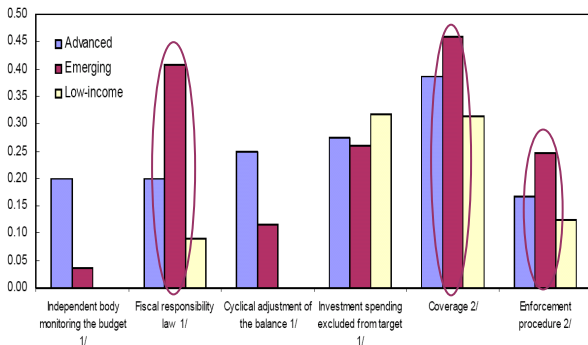
Wiarygodność reguły (1)

- Reguły nie gwarantują wzmocnienia wiarygodności
  - Bez wystarczającego zobowiązania politycznego, reguły mogą nawet tę wiarygodność podważyć
- Samo wprowadzenie reguły nie gwarantuje osiągnięcia sukcesu. Konieczne jest, żeby koszt złamania reguły przewyższał korzyści z takiej decyzji
  - Czy koszty reputacyjne są dostatecznie wysokie? (Barro i Gordon, 1983)
- Zobowiązanie polityczne a koszty reputacyjne w krajach rozwiniętych vs. w krajach rozwijających się

Wiarygodność reguły (2)

- Reguły silniej umocowane prawnie trudniej „porzucić”
  - Silniejsze umocowanie prawne niezależności banku centralnego w gospodarkach wschodzących niż zaawansowanych
  - Podobne argumenty mogą mieć zastosowanie w przypadku KRF
- Oprócz umocowania prawnego reguły, konieczne są odpowiednie **mechanizmy wymuszające stosowanie się do reguły** oraz procedury zwiększające odpowiedzialność podmiotową (*accountability*) (Debrun i in., 2008)
- Sankcje
  - reputacyjne
  - instytucjonalne
  - personalne

Wzmocnienie instytucjonalne reguły szczególnie silne w gospodarkach wschodzących – wzrost wiarygodności

Udział w danej grupie krajów. Źródło: IMF (2009)

Klauzule wyjścia

- Klauzule wyjścia (dopuszczają tymczasowe odejście od reguły)
  - tylko w wyjątkowych sytuacjach (bardzo ograniczona liczba możliwych przypadków)
  - wiarygodne, wcześniej precyzyjnie zdefiniowane uwarunkowania dopuszczające zastosowanie klauzuli wyjścia
  - sprecyzowanie procedury powrotu do stosowania reguły

Problematyczne „szczegóły“

- Oszacowanie produktu potencjalnego
  - Funkcja produkcji, filtry statystyczne – bardzo wrażliwe na problem „końca próby“
  - Korekty danych ex post
  - Problem przejrzystości
  - Wieloletnia średnia tempa wzrostu PKB (prognozowana czy z lat ubiegłych? z ilu lat?)
- Reguła w ujęciu nominalnym czy realnym? (Szwecja vs. Finlandia i Holandia)
  - Wybór deflatora
- I wiele innych ...

Aby reguła mogła działać ...

- Zmniejszenie udziału „wydatków sztywnych“
  - Przegląd wydatków
- Warunki konieczne efektywnego funkcjonowania KRF
  - Powszechny i spójny system rachunkowości
  - Terminowa i wiarygodna sprawozdawczość (statystyka budżetowa) wraz z systemem monitorowania
  - Zupełność prawa budżetowego
  - Centralizacja procesu budżetowego
- Następny etap
  - Numeryczne reguły fiskalne
  - *Top-down budgeting*
  - Planowanie wieloletnie
  - Ew. niezależne instytucje fiskalne

Plan prezentacji

- 1 Nierównowaga finansów publicznych w UE i w Polsce
- 2 Krajowe ramy fiskalne – reguły fiskalne
- 3 W poszukiwaniu nowej reguły
- 4 Wnioski

Wnioski (1)

- Konsolidacja fiskalna głównym wyzwaniem
- Wzmocnienie KRF mechanizmem wspierającym konsolidację
- Ważnym elementem KRF powinny być, wzajemnie się uzupełniające, reguły fiskalne, ograniczające ryzyko prowadzenia procyklicznej polityki
- Konsekwentne stosowanie reguły wydatkowej w ostatnim dziesięcioleciu zapewne pozwoliłoby uniknąć obecnego kryzysu finansów publicznych w UE
- Wzmocnieniu wiarygodności reguły powinno sprzyjać jej silne umocowanie prawne

Wnioski (2)

- Wprowadzenie docelowej reguły fiskalnej może wymagać wcześniejszego przeprowadzenia konsolidacji finansów publicznych (niewątpliwie dotyczy to Polski)
  - ważne zdefiniowanie okresu przejściowego
  - ewentualnie, wprowadzenie do reguły mechanizmu gwarantującego obniżenie deficytu strukturalnego
- Reguła fiskalna jako element szerszych reform wzmacniających KRF (proces budżetowy i in.):
  - podejście w znacznym stopniu spójne z nowymi propozycjami KE
- Wzmocnienie ram fiskalnych bardzo pożądane, ale ostatecznym kluczem do sukcesu jest wola polityczna

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ